

KISS ADRIENN

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK SZÓRAKOZÁSI LEHETŐSÉGEI

(Részlet Kiss Adrienn 2008/2009. tanévben leadott szakdolgozatából)

Vizsgálataimmal azt kívánom felmérni, hogy mit gondolnak a fogyatékos-sággal élő személyek a szórakozási lehetőségeikről, illetve az épek hogyan látják ugyanezt. Kísérletet teszek továbbá arra, hogy egy budapesti körkép keretében bemutassam, mennyire látogatottak fogyatékos-sággal élők által, ill. mennyire akadálymentesítettek a különböző szórakozóhelyek, kulturális intézmények.

Vizsgálat leírása

Módszerek

Kutatásaim során nem csupán kvantitatív, hanem kvalitatív módszerhez is folyamodtam. Előbbiként a kérdőíves vizsgálatot alkalmaztam, amelyben zárt, előre megadott válaszokat kínáló és nyitott, az alany választását igénylő kérdéseket egyaránt feltettem. Anyaggyűjtésem e szakaszában az épek véleményét kívántam rögzíteni.

A mélyinterjúk során (kvalitatív módszer) nem csupán érintettek, hanem szakemberek is elmondták véleményüket a témával kapcsolatban.

Zárásként pedig az ún. résztvevő megfigyelés módszerével szerzett tapasztalataimat foglalom össze.²⁰

Mintavétel

Olyan személyeket kérdeztem, akiknek a lehető legkevesebb kapcsolatuk van velem. Ugyanis rövid időn belül kiderült: akik hozzám, a fogyatékos-sággal élöhöz közel állnak, másképp nézik a világot, mint azok, akik nincsenek érintve közvetve sem a fogyatékos-sággal élők ügyében. Ezért aztán az ún. hólabda módszerrel dolgoztam. Kiválasztottam néhány ismerősömet, barátomat, rokonomat, csoporttársamat, akiket megkértem, hogy juttassák el a kérdőívemet olyan személyeknek, akik nagy valószínűséggel nem ismernek, és én sem tudok róluk semmit.

²⁰ Earl Babbie: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. 6. átdolgozott kiadás.* Budapest, Balassi Kiadó, 2003.

Kérdőíves vizsgálat eredményei

Épekkel elkészített kérdőívek ismertetése

A vizsgálat során három korcsoportra osztottam a megkérdezetteket, valamint nemük szerint is bontottam őket. 70 fős csoporttal kezdtem.

Mint említettem, számomra ismeretlen emberekkel végeztem el a vizsgálatot. Így történhetett meg az, hogy ebből a 70 főből 4 személy valamilyen fogyatékossgal rendelkezett, akiknek a válaszait nem vettem figyelembe, mivel vizsgálatom célja az épek véleményének megismerése volt. A 66 fős csoportomat végül 53 nő és 13 férfi alkotta. A nemek aránya nem a legmegfelelőbb (80,3% nő), de a véletlenszerű kiválasztás miatt nem állt módomban ezt befolyásolni.

A három korosztály a következő: 18-30 évesek, 31-45 évesek, és bár kutatásaim fő célcsoportja az első kettő (a válaszadók 84,8%-a tartozik ide), kíváncsi voltam azok véleményére is, akik már esetleg kevésbé használják ki a hagyományos értelemben vett szórakozási lehetőségeket, ezért megkérdeztem a 46-60 év közöttieket is.

Fontosnak éreztem aszerint is különbséget tenni a válaszadók közt, hogy Budapesten, vagy pedig vidéken élnek. Azért tartom ezt lényegesnek, mert tapasztalataim szerint vidéken kevésbé megoldott az akadálymentesítés, illetve kevesebb lehetőségük van a mozgáskorlátozott embereknek a szórakozásra. A 66 főből 51 budapesti volt, ami valószínűleg annak tudható be, hogy ismerőseim jobbra a fővárosban élnek, és akiknek ők eljuttatták a kérdőíveket, kollégák, barátok, általánosságban közel laknak e

Férfiak és nők összehasonlítása

A kérdőívek kiértékelésekor arra a következtetésre jutottam, hogy ebben a kérdésben nincs igazán értelme nemek szerint különbséget tenni a megkérdezettek közt. Mindössze egyetlen értékben tértek el egymástól lényegesen: kíváncsi voltam, az épek általában mennyire érintettek közvetve a fogyatékos emberek ügyében, vagyis van-e fogyatékossgal élő ismerősük, családtagjuk. A vizsgálat azt mutatja, hogy a megkérdezett férfiak 12,5 százalékának van, míg a nők esetében ez a szám majdnem 54 százalék.

Bár egy fő nem válaszolt erre a kérdésre, összességében megállapítható, hogy a válaszolók 53,9 százalékának van egy vagy több fogyatékossgal élő ember a környezetében. Vagyis igen sokakat érint a kérdés.

Szórakozási lehetőségek akadálymentesítése

Az otthon eltöltött szabadidőn kívül a legnépszerűbbnek a színházba járás bizonyult, ezt követte szorososan a mozizás. A koncertlátogatás mint szórakozási forma a képzeletbeli dobogó harmadik fokán állt, és csak ezek után következtek a sportok, valamint a kávézókban való üldögélés. Rákérdeztem, hogy ezen helyek közül hány van jól felszerelve egy fogyatékos ember számára. Azt feltételeztem, hogy az emberek nem fogják tudni, mert nem figyelik, de tévedtem: a válaszadók 77 százaléka emlékezett rá, igaz, csupán 1-2 ilyen helyet tudott megnevezni. A nyitott kérdéssel viszont arra akartam rávilágítani, hogy vajon azért születtek ezek a válaszok, mert valóban így van, vagy pedig azért, mert az emberek tudása hiányos a tekintetben, hogy mi tekinthető akadálymentesnek.

A válaszok 90 százaléka arról tanúskodott: az emberek az akadálymentesítés szó kapcsán csupán a mozgássérültekre gondolnak. Rámpát, liftet, alacsony bútorokat, jól járható utakat értenek alatta.

A fogyatékos emberek integrálása

A 7. kérdésem kimondottan arra vonatkozott, hogy mennyire megszokott egy kerekesszéssel közlekedő személy megjelenése a szórakozóhelyeken, legyen az bármi. Nem számolhatok be kimagasló, vagy túl alacsony értékekről: a megkérdezettek 56,9 százaléka találkozott már ilyen esettel.

Arra is kíváncsi voltam, hogy vajon milyen a fogyatékos emberekkel szembeni attitűd egy szórakozóhelyen. A legszembetűnőbb érték az, hogy senki nem választotta a lehetőségek közül azt, hogy nem szeret együtt szórakozni fogyatékosággal élőkkel, tehát semmilyen diszkriminatív jelleg nem mutatható ki a kérdőívekből. A többség (67,2%) csupán addig foglalkozik a dologgal, amíg egy fogyatékosággal élőnek segítségére van szüksége.

Az utolsó, újfent nyitott kérdésem azt firtatta, vajon szükség van-e egyáltalán arra, hogy külön kezeljük a fogyatékosok és az épek szórakozási lehetőségeit, vagy manapság nem merül fel senkiben, hogy „elkülönítve” szórakozzon a két társaság. 100 százalékos eredmény született: a megkérdezettek mindegyike úgy vélte, hogy nincs szükség az elkülönülésre abban az esetben, ha a tulajdonosok, építetők odafigyelnek a mindenre kiterjedő akadálymentesítésre.

Résztevő megfigyelés

Mivel ez a módszer, ahogy azt a neve is tartalmazza, részvételt kíván a kutatótól, ezért úgy döntöttem: belevetem magam a szórakozásba. De nem úgy, mint máskor: nyitott szemmel fogok járni.

Kerekesszékes vagyok, nyitott gerinccel születtem. Budapest mellett, Soly-máron élek újra, miután egy évvel ezelőtt felmondtam óbudai albérletemet, és hazaköltöztem szüleimhez. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy lakóhelyemen nem szoktam szórakozási lehetőségek után nézni, hanem bejárok a városba, illetve egyre sűrűbben látogatok el vidékre hosszú hétvégéken.

Soha nem voltam egy otthonülő típus, de mióta autóval közlekedem, még inkább kinyílt számomra a világ.

Mivel születésem óta vagyok mozgássérült, és jó pár éve már, hogy a könnyökmarkó mellett rendszeresen kerekesszéket is használok, a hozzám közelállók számára és számomra is a világ legtermészetesebb dolga, hogy bárhova megyünk, bárhol vagyunk, törekszünk a körülményeket úgy alakítani, hogy számomra is minden elérhető legyen, és az esetek döntő többségében igyekszünk így választani szórakozási lehetőséget. Így aztán még sosem fordult meg a fejemben, hogy ilyen alkalmakkor figyeljem, hány fogyatékos fiatal van még jelen rajtam kívül, vagy minden akadálymentes-e. Mert hát minek is az az akadálymentesítés, ha egyszer az embernek vannak barátai, családja?

Amikor azonban elkezdtem a dolgozatomat, észrevettem magamon, sőt a velem tartó ismerőseimen is, hogy folyton árgus szemekkel vizslatjuk, hol milyen lehetőségei vannak egy olyan fogyatékos embernek, mint én, illetve egy olyan-nak, akinek a helyzete kevésbé jó: vagyis nem tud felállni a kerekesszékből és pár lépést megtenni, vagy nincs éppen vele senki, aki segíthetne.

Ezen tapasztalataimból nyújtok át most egy csokorral

Fesztiválok, koncertek

Rendszeres látogatója vagyok a Szigetnek, immáron tizedik éve, amely hatalmas változásokon ment keresztül ez idő alatt mindenféle szempontból, így a kerekesszékekkel érkezők számára is vannak újítások. Kezdetben élt az a rendszer, hogy a mozgássérültek egy napra ingyen mehettek ki a Szigetre. Hogy ez ma is létezik-e még, nem tudom, mivel nyolc éve heti jegyet váltok, amire semmilyen kedvezmény nem jár. Kérdezhetnénk: miért is járna? Én is foglalom a helyet, sőt ha lehet még nagyobb, mint mások. Csupán azért merült fel bennem a kedvezményes jegy, mert pár évvel ezelőtt volt szerencsém kiutazni Wienerneustadtba Red Hot Chili Peppers koncertre, az Aerodrome fesztivál keretein belül, ahova félárú jegyet kaptam azért, mert kerekesszékes vagyok. Arról nem is beszélve, hogy a legtöbb esetben manapság a legkülönfélébb koncertekre is kapok kedvezményes árú jegyet, sőt tovább megyek: az esetek 90 százalékában ingyenjegyről van szó. Ezt azért tartom nagyon pozitív hozzáállásnak, mert a mozgásukban korlátozott emberek egy része nem tud munkát vállalni, s nekik a kevés kis állami

támogatáson kívül más jövedelmük nincs. Hiába szeretnének szórakozni, kultúrált elfoglaltságot találni, ha ezt nem engedhetik meg maguknak.

Visszatérve a Sziget Fesztiválhoz, a legnagyobb problémát, úgy vélem, a bejutás és az ottani közlekedés jelenti. Természetesen nem várhatjuk el, hogy egy szigetet a kedvünkért betonutakkal újítsanak fel, így aztán egyetlen igen egyszerű megoldást látok: mozgássérültek számára kialakított parkoló a fesztivál területén belül. Ebben az évben először a sajtó munkatársa sikerült szereznem behajtási engedélyt a mínusz 1. napra, és mondhatom: klasszisokkal könnyebb volt a dologom, mint régebben, amikor a többi látogatóhoz hasonlóan én is „gyalogosan” keltem át a hídon és jutottam el a koncertek helyszínéig. Már csak azért is, mert sokkal rövidebb távot kellett megtennem.

A Sziget legjobb találmánya véleményem szerint (amit ezen kívül egyedül a fent már említett ausztriai fesztiválon láttam), egy emelvény a nagyszínpaddal szemben. Ide csak a fogyatékossgal élők mehetnek fel, legfeljebb 1 kísérvél. Innen Tökéletes kilátásunk nyílik a nagyszínpadon zajló produkcióra, arról nem is beszélve, hogy nem kell félni, hogy a tömeg elsodorna, maga alá gyúrne bennünket.

Az elmúlt 4-5 évben felbukkantak a kimondottan mozgássérültek számára fenntartott mobil toalettek, amiket bár elképzelésem sincs, miként tud használni egy olyan kerekesszékes, aki nem tud két lábra állni, de legalább van... másoknak, hiszen ezeket nagy általánosságban az épek veszik igénybe. Ennek elkerülése végett a tavalyi évtől kezdve vannak a fent említett emelvény mellett olyan mellékhelyiségek, melyek kulcsát a jelen lévő biztonsági őr magánál tartja, s csak az arra jogosultnak adja oda.

Úgy gondolom, hogy nem sokkal komfortosabb a Sziget Fesztivál ép társasimnak, mint nekem. Emberileg a lehető legjobb közeg: fel se tűnik igazán, ha kerekesszékes vagy más mozgássérült embert látok kint, mert aránylag sokan élvezik eme szórakozási lehetőséget. Ami pedig hozzáállásban egy társadalomtól elvárható, az ebben az egy hétben, ezen az egy „kis” szigeten megvalósul: mindenki rendkívül segítőkész, kedves, és kimondottan nyitottak, teljesen természetesen kezelik, hogy köztük „jár” egy mozgássérült... vagy több.

Koncerteken a Budapest Sportarénában szoktam részt venni, ahol azzal könnyítik meg a kerekesszékesekkel közlekedő emberek életét, hogy ők és kísérvők az ún. közlekedőn foglalhatnak helyet, ahova egyenes út vezet a bejáratától, tehát nincs szükség sem lépcsőre, sem pedig liftre, kényelmesen el lehet férni, mert körülöttük nem ül senki. És ezekről a helyekről a kilátás is tökéletes.

Zenés szórakozóhelyek/Pubok

Bár nem táncolni járok, a zenés szórakozóhelyeket nem vetem meg. Nem diszkókról beszélek, hanem olyanokról, ahol asztal mellett üldögélve beszélgetünk, miközben aki szeretne, elvonulhat kicsit a táncparketre is. Mivel ilyen helyeken végképp nincsenek rá felkészülve, hogy egy kerekesszékes is betoppanhat, ezért a bejutás igen nehéz lenne, ha nem jönnének a marcona kinézetű, de annál nagyobb szívű biztonságiak, és ha tetszik, ha nem, ölbe kapnak, és már repítenek, akár a táncparkett felé is.

Ezek a helyek többnyire pincékben vannak, vagy éppen a tetőn, de mivel jó zene szól, és mert a korombeli fiatalok itt múltatják az időt, én is szívesen töltök itt egy-egy szombat estét. Ha már bejutott a mozgássérült, akkor ott nagy baj nem lehet, bár ilyen helyeken a legritkább esetben van mozgássérült mosdó. Hozzáteszem: a nyár folyamán olyan helyen is jártam, ahova alig tudtak bevinni, a mozgássérült toalett kialakítása viszont tökéletes volt.

Nem egy ilyen helyen megfordultam már, de mozgássérült sorstárssal nem találkoztam. A fiatalok hozzám állása pedig nagyon vegyes: van, aki kimondottan megőrül nekem, és ennek hangot is ad, amiért „vettem a bátorságot”, hogy ilyen helyen bulizzak, van olyan, aki pedig nem vesz igazán rólam tudomást, látszik, hogy nem zavarja, hogy mozgássérülttel szórakozik egy helyen, de nem is tulajdonít neki nagyobb jelentőséget. És ahogy azt a kérdőíves vizsgálatom is mutatta: általánosságban elmondható, hogy senkit nem zavar (legalábbis nyíltan) a fogyatékosággal élő személy jelenléte, ha szükség van rá, segítenek, ha nem, akkor minden úgy megy, mint máskor.

Színházak

Egyik kedvenc kulturális, szórakoztató programom. Számtalan színházban jártam az elmúlt években, és volt szerencsém ezt nemcsak Budapesten, hanem vidéken is megtenni.

Budapesti kedvenceim: az Operett, a Thália, a Madách, a József Attila, a Radnóti és a Vígszínház.

Az elmúlt időszakban sajnos nem mindegyikben jártam, de régebbi emlékeimből is tudom: mindegyiknél megoldott a bejutása egy mozgáskorlátozottnak. A József Attila Színház esetében szorul a kerekesszékes némi segítségre: pár lépcsőfok vezet a bejáratához. Ha egyedül megy a mozgáskorlátozott, akkor segítséget kell kérnie.

Mindegyik színház esetében eldöntheti a látogató, hogy kiül-e a nézők közé, vagy mintha pótshézre váltott volna jegyet, úgy foglal helyet, és a személyzet itt is mindenben a segítségére van a fogyatékosággal élőknek.

Egyetlen helyen találkoztam apró figyelmetlenséggel: a kecskeméti Katona József Színházban mindent tökéletesen kerekesszékekkel közlekedő emberekhez (is) igazítottak, kivéve a mosdókhoz vezető 3 lépcsőfokot, ami miatt kicsit csorbult a komfortérzetem.

A jegykezelőkkel folytatott beszélgetésekből kiderült: ritkán van rá példa, hogy mozgássérültek látogassanak el a színházakba, hetente 1-2 főt számláltak.

Múzeumok

Előszeretettel járok a Múcsarnokba és a Szépművészeti Múzeumba. Annak ellenére ugyanis, hogy mindkettőhöz igen sok lépcső vezet, valamint hogy igen régen épültek, nagyon jó megoldást találtak az akadálymentesítésre. Sikerült olyan formán kialakítani a lifteket, hogy azok teljes mértékig beleolvadnak az építészeti környezetbe, nem rontják el az összképet, mégis tökéletesen a mozgáskorlátozottak segítségére vannak.

Ez idáig nem volt még rá alkalom, hogy ellátogassak az Iparművészeti Múzeumba. Pár hete azonban munkám odaszóltott egy esti programra. Valamilyen női megérzésnek köszönhetően felhívtam a rendezvényszervezőt, hogy jelezzem, kerekesszékekkel érkezem, és ha nem megoldott a bejutásom, akkor ebben legyen segítségemre. Hamar kiderült: komoly előkészületek szükségesek ahhoz, hogy bejussak az épületbe. Lift ugyanis egyetlenegy van, az is teherlift, és nem biztos, hogy azzal a múzeum minden szegletébe eljutok. De készségesen felajánlotta a hölgy a biztonsági őrök segítségét. Végül úgy adódott, hogy nem tudtam megjelenni a rendezvényen, ezért pontosan nem derült ki, hogyan oldották volna meg a közlekedésemet, de őszintén szólva: kicsit félve vágtam volna neki az éjszakának, mert az kiderült, hogy önállóan még az épület küszöbéig sem jutok.

Általánosságban elmondható, hogy a kisebb múzeumok kevésbé akadálymentesítettek, valamint hogy a nagy, komoly múltra visszatekintő, régi épületekben működő intézményekben is vannak olyan helyiségek, amelyeket egyáltalán nem vagy csak nehézkesen tud megközelíteni egy mozgáskorlátozott személy.

Mozi

Moziba menni manapság nem különleges dolog, még talán luxusnak sem nevezhető, általános szórakozási lehetőség... mindenki másnak! Nem minden esetben igaz ez a mozgássérültekre.

A multiplexekben és a felújított budapesti artmozi-hálózatban úgy-ahogy megoldották a közlekedést, a nézőtéren való elhelyezést azonban már kevésbé.

Gondoltunk egyet és a szombat esténket úgy terveztük barátainkkal, hogy megtekintjük fővárosunk egyik akkor újonnan nyílt, 3D-s mozijának műsorát.

Mivel aránylag nagy létszámmal érkeztünk, így előre lefoglaltunk a jegyet. Rám való tekintettel igyekszünk mindig a sorok szélére jegyet váltani.

Örömmel hallottuk, hogy a moziban van egy hely kerekesszékesek számára. Ez azonban még véletlenül sem ott található, ahova a többi hét ember jegye szól, így csupán az volt a kérésünk a fiatal jegyszedőkhöz, hogy mutassák meg nekünk, merre tudjuk a legegyszerűbben megközelíteni a nézőteret, a többit mi megoldjuk. Nos, itt már komoly fejtörést okoztunk „vendéglátóinknak”, mert bár technikailag felkészültek, a megvalósíthatósággal problémáik akadtak.

Egy-két tanácstalan mondat elhangzása után felkarolt minket egy dolgozó, aki bár még sosem csinált „ilyet”, vállalta, hogy a tömegben át elvezet minket célunkhoz. Már ott kicsit kezdtem tartani a továbbiaktól, amikor a fiatalember rádöbrent, hogy rossz kulcsot hozott, és nem is biztos benne, hogy e mögött az ajtó mögött liftet találunk.

Végül ráleltünk a liftre, amiben azonban újfent tanácstalanul tekintettünk körbe, ugyanis azt tudtuk, hogy fel, de mégis melyik emeletre a négy közül? Egyszer csak a legfelső szinten találtuk magunkat, kinyílt az ajtó, ahol nem a nézőtér, hanem a vetítoszoba volt. Már csak egy perc volt hátra a film kezdéséig, mire sikerült bejutnunk a terembe.

Szemben a hatalmas vászon, és nem messze tőlünk a mozgáskorlátozottaknak fenntartott hely. De hol van a társaság többi része? Kezd sötétedni, mikor meglátjuk őket. Természetesen hol máshol, mint a terem túloldalán. Semmi gond, majd átsétálunk, jobban mondva átgurítanak a fiúk. Gondoljuk mi ezt naivan. Ugyanis a terem tetején egyetlen kijárat található, amennyiben onnan közelítjük meg, akkor csak a sorok és székek közt ugrándozva lehet eljutni a túloldalra. Azt a megoldást választjuk, hogy az utolsó sor és a fal között átsasszúnk, én a botokkal, barátaim pedig hozzák utánam a kerekesszéket.

Átkeltünk a jobbról a baloldalra. Ekkor azonban belebotlunk, egy majdnem 90 fokos szögben lefele tartó lépcsősorba. Nincs mit tenni, régi öreg barátom nem ússza meg: ölbe kap, és levisz.

Mindenki ül, megvolt a mai edzés. A visszafele úton még ráérünk gondolkodni, kezdődjék, amiért jöttünk: a tenger élővilága 3D-ben! Érdekes élmény, de hol a cápa, ami a plakátról vicsorított ránk az előtérben? Nézzük, nézzük, semmi! Egyszer csak mégis valami nagy hal úszik felénk, éppen kezdem beleélni magam, mikor valaki odasettenkedik mellém, és megkérdezi: *ne haragudj, tiéd az a tolókcsi a lépcső aljában? Igen, az enyém* – hangzik a válasz, és kérdően nézek a fiatalemberre. Erre ő elmondja, hogy nem sokára vége a filmnek, és azon gondolkoznak, hogyan juttassanak ki innen. Gondterhelten ott hagy, majd azt

látom, hogy már nem egyedül próbálja megoldani a problémát, hanem minden arra járóval, aki a személyzet tagja.

Újra kezdenék elmerülni a tengerben, mikor megjelenik, és közli, hogy nincs mit tenni, kivisznek a VIP-részlegben keresztül... ez természetesen nincs ellenemre, azonban nem egyedül vagyok, bármily meglepő is, hanem van még hét barátom, akik végigküzdöttek már velem a bejövetelt, csak nem fogom őket itt hagyni. Újabb elgondolkodó ábrázat jelenik meg a nem melleleg rendkívül segítőkésznek bizonyuló fiatalember arcán: *Jó, legyen, gyertek mindannyian* – hangzik a válasz.

Ekkor visszafordulok a filmhez, aminek azonban hirtelen vége! Se cápa, se nagy élmény, semmi... 40 perc lehetett körülbelül, és ebből tízet azzal töltöttem, hogy a kijutásomat szerveztük.

Kiürült a terem, már csak mi vagyunk, most indulhatunk el. Még egy kis akadály, amit inkább megoldok: pár lépcső le, pár fel, és már sík terepen vagyunk.

Valószínűleg egyszerűbb lett volna, ha leülök arra a helyre, amit kerekesszékesek számára tartanak fenn, de szórakozni az ember társaságban szeret.

Mikor kiértünk a mozi előterébe, akkor láttuk meg: ha a VIP-termek egyikébe mentünk volna (amit ki kell bérelni, és természetesen többre kerül a jegy is), akkor az ott található ún. mozgórampával egy kerekesszékes ember könnyedén legyőzi a lépcső-akadályokat. Ekkor csupán az a kérdés merült fel bennem, hogy miért csak a VIP-részben van ilyen?

Éttermek, kávézók

Se szeri, se száma az éttermeknek és kávézóknak városszerte. Többségében én csak olyan helyen jártam, ahol könnyű volt számomra kerekesszékesekkel a közlekedés. Kimondottan ilyen helyeket keresünk. Sok hely azért esik ki a rostán, mert csupán egy-két lépcsőfok, de mégis van, amit egy mozgássérültnek már kicsit nehéz bevennie.

Ezzel a kategóriával kapcsolatban egyik interjúalanyom fejéből pattant ki egy igen hasznos gondolat: szükség lenne egy olyan honlapra, ahol fel vannak tüntetve az akadálymentes helyek. Már a kiválasztással rengeteg időt spórolhat meg a fogyatékos ember, és nem kerül kellemetlen helyzetbe, mikor felkeresi az adott vendéglátó objektumot.

Mélyinterjúk

Interjúim során igyekeztem olyan embereket megszólaltatni, akik valamilyen formán kötődnek a fogyatékosügyhöz. Így először a lakótelepünkön élő és csak hallomásból ismert korombeli mozgáskorlátozott nőt kérdeztem, majd az egyetlen mozgássérült ismerősömet, aki a gimnáziumban járt felettem, végzetül egy 17 éves lányt, akinek a családjában van kerekesszékes személy.

Eszter, a szomszéd házból

Mi is történt veled?

Nagyon egyszerű: nyitott gerinccel születtem.

Én is, de teljesen más kettőnk állapotára...

Igen. Úgy tudom, az egészségkárosodás attól függ, kinek melyik csigolyái nem záródtak össze. Ezt hallottam. Így lehet az, hogy te bár kerekesszékkal jársz, még is fel tudsz állni, és rövidtávon tudsz mankózni. Nekem az sem megy.

Kezelték valamilyen formában életed során?

Persze. Egy csomó műtétet volt még gyerekként, de igazából, lényegesen egyik sem használt. Oviba és általánosba a Pető Intézetbe jártam, de állítólag rövid időn belül kiderült, hogy ott más típusú betegeket tudnak fejleszteni, tehát nem engem. Így aztán abba hagytam, és végül itthon folytattam a tanulást.

Nem jártál utána iskolába?

Nem. Az általános iskola ideje alatt végig jártak hozzám tanárok, velük készültem.

És utána?

Semmi. Nem tanultam tovább. Minek?

Hát azért, hogy esetleg dolgozzál, vagy társaságba menj...

Á. Felesleges. Nem tudok egyedül kimenni a lakásból, mert a földszintig is, ahol mi lakunk, addig is lépcsők vezetnek fel. Csak arra volt szükség, hogy lakáson belül valamelyest tudjak mozogni. Ezért tavaly kaptam egy aktív kerekesszéket.

Azzal már ki tudnál menni emberek közé. Nem vágyasz rá?

Hm... időnként igen, de nem vagyok kíváncsi a megvető pillantásokra, vagy arra, hogy beszélnek. Meg nekem mindig szükségem van segítségre, akkor meg kivel menjek? Már 26 éves vagyok, elég ciki lenne, ha mindenhol ott lenne velem az apám.

Ezek szerint szórakozni sem jársz el?

Nem nagyon. Egyszer-egyszer elvisz a családom shoppingolni. Évente egyszer moziba. De ennyi.

Nincs is igényed rá, vagy nincsenek lehetőségeid?

Igényem, azt hiszem, van. Lehetőségeim? Hát azt nem tudom, nem nagyon szoktam ennek utánanézni.

Esetleg félsz az emberektől?

Végül is igen. Nem tudom igazából, hogy mit szólnak hozzám. Felesleges kockáztatni.

Azért van esetleg egy-két barátod?

Ők inkább ismerősök. Mert azért szoktam eljárni, de csak is mozgássérültek közé. Voltam már Zánkán táborban, meg olyan táborban is, ahol megtanítták, hogy hogyan kell az aktív kerekesszéket használni. Ezeken a helyeken jól érzem magam. Ja, és anyámék szoktak vinni időnként wellness szállodákba. Azok is egész jók, csak uncsi, mert ott nincsen senki, akivel szórakozzak.

Hova mennél el szívesen?

Nem tudom. Először azt kellene megnézni, hogy hova tudok elmenni. Mert én úgy látom, hogy nem sok helyre.

Ha mégis kimozdulsz, mit látsz: hogy viszonyulnak hozzád az emberek?

Volt már olyan, képzeld, hogy beszóltak. De, gondolom, ez a normális. Már-mint másokkal is ilyesmi történik.

Mégis mit mondtak?

Hát hogy nézd már azt a bénát, meg ilyenek.

Ezekre hogy reagálsz?

Sehogy. Most mit mondjak? Rosszul esnek, de nem tudok semmit se csinálni. Az biztos, hogy ez is közrejátszik abban, hogy nincs kedvem itthonról kimozdulni. Jól elvagyok: tévézek, netezek, olvasok. Ez is szórakozás végül is, nem?

Veronika, a gimnáziumi iskolatárs

Jókor kerestél meg ezzel a témával, mert éppen van egy nagyon friss szórakozási élményem: egyik legjobb barátnőmnek nagy álma volt, hogy megnézzen egy striptease showt. De nem tudtuk, hogy mit szólna hozzá, ha csak neki táncolna egy-két fiú, lehet, hogy nem tetszik neki, vagy nagyon meglepődik. Ezért egy másik barátnőnk kitalálta, hogy menjünk el egy nyilvános chip 'n' dale showra. Neten keresett egy tuti helyet Gyálon. Mondta, hogy öltözzünk is ki. Elindultunk, hála a gps-nek odataláltunk. Azonban ez egy lerobbant késdobáló volt. Bekukkantottam az ablakon, két nyero automata volt bent, meg pár otthonról szabadult háziasszony ropta. Aztán megérkezett a négy fiú szépen sorban. Elkezdtek táncolni, és örület jó buli lett. A srácok nagyon kedvesek voltak, Erika, a barátnőnk, meg csak mosolygott, kész volt. Mondtam a fiúknak, hogy szülinapja van, odamentek hozzá, dörgölöztek, stb.

Erika mozgássérült?

Igen, de nem csak bénák mentünk, ott volt velünk a nővérem is, akinek semmi baja. És olyan jól éreztük magunkat, hogy megyünk december 6-án a Mikulás-partira is.

Akadálymentes volt a hely?

Pár lépcső vezetett be, de mivel mi mindannyian tudunk járni, csak épp nehezebben, ez nem volt gond.

Mi okozta a te mozgáskorlátozottságodat?

A szülőcsatornában fellépő oxigénhiány miatt ún. CPI-betegségem van. Little-kóros vagyok. Négy végtagsérülésem van, de tudok járni, egy bottal.

Mozgássérültek vagy egészségesek közt nevelődtél?

Is-is. Életem első nyolc évében mozgássérültek közt, a Petőben. Utána elmentem normál általánosba, mint bárki más. Aztán jött a gimnázium, végül az ELTE. Most csinálom a másoddiplomámat jogászként.

Milyen típusú helyekre jársz szórakozni?

Mikor milyenre.

Belefér a zenés, táncos is?

Igen.

Ilyenkor táncolsz is?

Attól függ, milyen kedvem van.

Csak épekkel jársz bulizni, szórakozni?

Nem feltétlen. Van, hogy a munkatársakkal, vagy az egyetemi haverokkal. A nyáron például a kedvencem a Corvin terasz volt, mindegyik társasággal elmentünk. Az nagyon bejött.

Oda simán feljutottál, volt lift például?

Igen, volt.

Szoktad egyáltalán keresni a liftet?

Ha van, akkor én is liftezek, de én ugye a bottal elég jól közlekedek, így nem ez alapján választok helyet.

És ha nincs, akkor felvisznek?

Nem. Felvisz a lábam.

Az Empire State Buildingen nem szoktak szerintem bulit rendezni, de az már kifogna rajtam.

Szoktad figyelni, hogy akadálymentesítve van-e egy hely?

Nem. Elképzelésem sincs, mert sem nekem, sem pedig a körülöttem lévőeknek nem fontos. Persze, azért tudom, hogy csomó helyen szükség lenne rá. De az emberek nem veszik természetesnek ezt a kérdést, magát a fogyatékoságot, ezért nincs akadálymentesítés. Nem úgy, mint külföldön. Most jöttem haza a

barátnőméktől, Németországból. A keresztlányom bölcsije ott egy hegyoldalban van, de az egész bölcsi akadálymentesített.

Ezek szerint nekik természetesebb, hogy ott jössz-mész?

Persze. A gyerekek azért ott se mások, de ez nem baj. De a felnőttek nagyon lazán kezelik, és ez jó.

Milyen az emberek hozzád állása itthon, akár egy bulin?

Hála Isten, ha én bemegyek egy társaságba, valahogy a személyiségem tekintélyt parancsol. Tehát közvetlenül, szemtől szembe nem szólnak be. Vannak azok a típusok, akik arról áradoznak, hogy mennyire jó, hogy ott vagyunk, hogy úgy örülnek, hogy lejtöttünk mi is szórakozni. De van az a típus, aki tök normális, nyugtázza, hogy ott vagyunk, aztán annyi. Szórakozóhelyen még nem történt olyan, hogy valaki rákérdezett volna, hogy mit keresel itt. Vagy akár ezt éreztem volna.

Után sem szoktak sértegetni, utánad szólni?

Nem állítottak még meg azzal, hogy hé, ne haragudj, de béna vagy. Utánam persze már szoltak ilyeneket, hogy szambázol, meg rumbázol, meg jó a csípőmozgásod. De a magyar ilyen nép.

Az elején említett Erika barátnőmmel viszont történt egy eset... bár nem hiszem, hogy őt azért kapták el, mert béna. Szóval, ahol lakik kifordult az utcasarkon, és elé ugrott egy cigánygyerek. Elkezdte tépni a nyakában a nyakláncot. Ettől Erika összeesett, így viszont el tudta kapni a botját, amivel rácsapott a támadójára, aki megijedt, és elrohant. Otthonról felhívta a rendőröket, és elmondta nekik. Kérdezte a rendőr, hogy bántalmazta önt? Mondta az Era, hogy nem, de én őt igen. Mozgáskorlátozott vagyok, és megütöttem a botommal. Szerintem fetrengtek a röhögéstől az őrön... mert én is jót nevettem szegényen, pedig ő megijedt. De jól csinálta. Szóval minket se kell félteni.

Mit lehetne tenni, hogy az emberek természetesebben kezeljék ezt a helyzetet?

Az emberek gondolkodásán kéne sokat változtatni. De az a baj, hogy a magyarok eleve magukat sem szeretik. Azt kéne megérteniük amúgy, hogy nem vagyunk más emberek, ugyanolyan igényeik vannak, mint nekik.

Csak időnként segítségre van szükségünk, meg egy kis odafigyelésre...

Igen. Mert például nézd meg: a 4-6-os villamos full akadálymentes, de a legtöbb megálló nem az. A szintkülönbség rendben, de mondjuk nem tudsz átkelni az út túloldalára, mert lépcsőn kell lemenni hozzá az aluljáróba. Például a Margit híd budai hídfőjénél. A Mechwart téren szállhat le a kerekesszékes, és elkerkezhet a Margit hídig. Mondjuk, engem ez sem igazán érint, csak tudom, hogy ez azért gondot okoz sokaknak. De például azon mindig jót röhögök, hogy az akadálymentes buszon ember legyen a talpán, aki felmászik az ülésre.

Kell az, hogy külön szót ejtsünk a fogyatékos emberek szórakozási lehetőségeiről?

Nem kell. Megvannak a saját bulijaink, de ez olyan, mint mikor egy baráti társaság házibulit tart. Ilyenek szoktak lenni bent a kóterben (Mozgássérültek Állami Intézete – Marczibányi tér), de ezek olyanok, mint a koleszos bulik.

Aki szórakozni akar, az szórakozni fog. Ez ugyanaz, mint az egészséges embereknél: aki nem akar kimozdulni otthonról, az sose fog. A béna, ha el akar menni, el is fog. Persze kiszúrt velünk az élet, senki nem mondja, hogy nincs így, de hát attól még ki lehet belőle hozni a maximumot.

Nikolett, akinek mozgáskorlátozott a nővére

Mi a testvéred betegsége?

Húha, nem tudom pontosan. A csigolyái, azt hiszem, nem fejlődtek ki rendesen, csak valami hártya nőtte be.

Tud járni?

Igen, egy bottal, meg időnként tolótkocsival, amikor éppen vásárolni megy például. Vagy szórakozni. Mert az fárasztó neki.

És most kapott új sporttolókocsit.

Szoktad kísérgetni?

Persze.

Mikor van szüksége a segítségedre?

Vásárlás közben, cipelem a cuccait, pakolom a kocsiját, amikor elesik, össze kell vakarni.

Jár szórakozni?

Persze, minden héten. De oda én nem megyek, jóval fiatalabb vagyok nála.

Akkor kikkel jár?

A barátaival.

Ők egészségesek?

Igen, csak egészséges barátaik vannak.

Milyen helyekre jár el szórakozni a testvéred?

Hát milyenekre? Ugyanolyanokra, ahova mi. Neki is az a szórakozás, ami nekünk, az egészségeseknek. Ugyanúgy jár moziba, szórakozóhelyre, házibuliba, színházba.

Mindenhova be is tud jutni?

Néha kell segítség, de amúgy mindenhova. Még nem nagyon volt olyan, hogy nem sikerült volna. Sőt! Szerintem még soha nem volt erre példa.

Szoktad figyelni, hogy mennyire akadálymentesített a környezet?

Nem, maximum akkor tűnik fel, ha együtt vagyunk valahol. De olyankor meg, tudom, úgy is megoldjuk.

De például a mozikba simán bejut, mert a lift felviszi arra a szintre ahol a terem van, aztán beengedik ott, ahol még nincsenek lépcsők. Vagyis általában a kijáratnál. (nevet) Ezek mindig nagyon viccesek, mert ilyenkor kicsit kiváltságos a helyzetünk.

Té mennyire találkozol más mozgássérültekkel az életedben?

Ha arra gondolsz, hogy van-e másik ilyen ismerősöm, az nincs. Az utcán pedig nem is igen látok. Az a helyzet, hogy ők kocsival járnak, vagy nem járnak sehova szerintem. Így aztán nem sokat látok.

Szerinted rosszul állnak a mozgássérültekhez az egészséges idegenek?

Igen. Persze nem mindenki. A többség jól áll hozzájuk, de lehet azért, mert tudják, hogy nekem van a tesóm. Bár még így is van, aki bunkó velük. Volt, hogy egy haveromnak mondtam, hogy kívánom, hogy vágják le a lábaidat, hogy megtapasztald, milyen ez. Ez csúnya dolog volt, de nekem rosszul esett, ahogy egy ilyen emberrel viselkedett. Az ilyen korombeliek közt sok olyan van, akik kiröhögik az utcán a másikat, ha nem ugyanolyan, mint mi.

A barátaid hogy kezelik, hogy a tesód mozgássérült? Egyáltalán előre el szoktad nekik mondani?

Általában, tudják, mielőtt eljönnek hozzánk. Elmesélem, amikor a tesók kerülnek szóba még az ismerkedéskor. Mert az rosszabb, ha jönnek és meglepődnek, nyilván az a tesómnak sem jó. És még nekik is rossz, ha nem jól reagáltak.

Amúgy pedig tök jól kezelik. Mondjuk, mindig leszögezem, hogy teljesen agyilag teljesen ép.